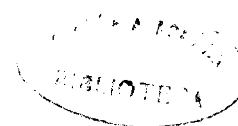
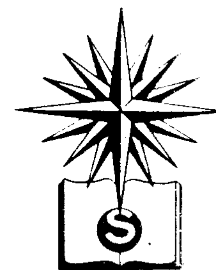
Coperta: FLORIN ŞTEFUREAC

NICHIFOR CRAINIC

poezii alese 1914-1944

ÎN SELECŢIA AUTORULUI

Editura
„Roza Vînturilor"
Căsuţa Poştală 22 — 502 Bucureşti

BUCUREŞTI, 1990

PISANIE

ÎN ACEST AN 1990, hotar al noului destin românesc,
pregătit de lupta şi jertfa tuturor mucenicilor
şi martirilor unei jumătăţi de veac, şi hotărît de
Sfînta Revoluţie Română din Decembrie 1989.
Apariţia acestor două volume de poezie arată
că s-au prăbuşit zidurile nevăzutei temniţe şi stăpîniri
care apăsa geniul românesc, punîndu-i sub obroc şi oprelişte
nume şi opere ce dăduseră timpului lor profil de epocă.
Fie ca niciodată, nimeni şi nimic să nu mai aibă putinţa de a hotărî
anateme şi zăgazuri între hotarele pămîntului nostru strămoşesc şi împotriva
culturii române!
Fie ca niciodată urmaşii noştri să nu uite că de aici,
din acest curat altar al tiparului numit ARTA GRAFICĂ,
s-a vestit prin acest eveniment editorial naţional — ca odinioară din teascurile de
la Braşov ale diaconului tipograf Coresi,
din cele de la Iaşi ale vlădicilor Varlaam şi Dosoftei,
din cele de la Alba-Iulia ale mitropolitului Simeon Ştefan
şi de la Bucureşti ale lui Şerban Vodă, ctitorul Bibliei *româneşti,*
Evanghelia renaşterii noastre întru limba română —
voinţa neamului românesc de a fi una, de a rămîne el însuşi,
stăpîn peste pămîntul şi sufletul său,
cinstindu-se pe sine în cinstirea oamenilor săi aleşi.
Tuturor tipografilor, cei ce cu mîini binecuvîntate au dat aripi acestor
comori, îngropate sub vitregiile istoriei,
ca să-şi ia acum zborul pînă în cele mai îndepărtate colţuri de lume
unde se simte, se gîndeşte şi se vorbeşte în limba română;
Tuturor celor de la « Arta Grafică » *ce ne-au primit, ne-au înţeles, ne-au*
fost alături şi au pus umărul împreună cu noi spre a împlini minunea
acestei tipărituri simbolice, prin care se face dovada
că pînă şi cea mai cruntă şi nedreaptă suferinţă
se transformă la români nu în ură şi sete de răzbunare,
ci în prilej de a naşte, în cumplite chinuri, poezie şi omenie,
le închinăm prinosul recunoştinţei noastre.
Înainte de noi, în numele celui ce nu mai este
spre a le mulţumi el însuşi — NICHIFOR CRAINIC,
care de acum înainte va fi cu neamul întreg,
întru întărirea şi înălţarea acestuia
pînă la sfîrşitul veacurilor.

4 iulie 1990

Nichifor Crainic, în anul 1935

Prof. univ. dr. OVIDIU PAPADIMA

Poezie profund creștină ca și personalitatea lui Nichifor Crainic

Nedic Lemnaru și-a asumat împlinirea unei fapte pe care demult o datora viața culturii românești: reeditarea operei lui Nichifor Crainic. Am în față dactilograma inedită a unei antologii întocmite de Nichifor Crainic din opera sa poetică editată în trecut. O premerge o antologie a poeziilor din anii îndelungați de închisoare, întemeiate doar pe speranța că odată și odată vor ieși la lumină. Poezii scrise fără litere și hîrtie, alcătuite și memorate în gînd, căci numai așa puteau ele trăi în noi, cei care am cunoscut neomenia temnițelor comuniste. Citind astăzi aceste manuscrise dactilografiate cu evlavie creștină de Maica Zamfira și corectate de Nichifor Crainic, în anii grei ai bătrîneții, apăsat de neputințe și boală, mă gîndesc cu durere cît de tîrziu îi vine lui Nichifor Crainic această resurecție, această scoatere din bezna uitării, acum cînd timp de mai mult de un deceniu după ieșirea sa din închisoare asistase la reeditarea și chiar la rememorarea prin monografii a celor mai mulți dintre scriitorii perioadei interbelice, chiar și a celor cu mult mai modești ca valoare. Mă cutremur cînd îmi dau seama cît de adînc și nemilos a fost scufundat în uitare Nichifor Crainic, începînd din anii care au urmat decisivei zile de 23 august 1944. Printre puținii care am rămas dintre contemporanii lui, îmi dau seama — aproape cu groază — cît de puțini sînt astăzi cei care știu ceva despre Nichifor Crainic. E adevărat că, oricîtă înverșunare ar fi

existat împotriva lui, Nichifor Crainic n-a putut fi eliminat cu totul din istoria literaturii românești și nici revista « *Gândirea* » și întregul fenomen literar al « *Gîndirismului* », oricît întuneric ar fi prăvălit asupra lor teoreticienii negrei epoci comuniste. După ce în 1940 G. Vrabie înfățișase cu onestitate dar și cu un ușor exces de entuziasm — în cartea sa « *Gîndirismul — istorie — doctrină — realizări* » —în 1975 D. Micu, în masiva monografie « *Gîndirea și gîndirismul* » — a căutat să îndrepte cumpăna, apăsînd cît se poate mai ușor în sensul contrar, condeiul său fiind strîmbat însă de presiunea ideologiei dominante sub zodia ceaușistă. Un efort spre obiectivitate îl oferă Ovidiu S. Crohmălniceanu (în anii 1972—1975, în ediția revăzută a volumului « *Literatura română între cele două războaie mondiale* ») în ceea ce privește prezența și opera lui Nichifor Crainic. Însă, în mod curios, acest efort al lui Ovidiu S. Crohmălniceanu scade aproape cu totul în volumul al III-lea, cînd în legătură cu Nichifor Crainic, de altfel și cu alții dintre « criticii de direcție » de la « *Gândirea* », nu sînt întîlnite decît încriminările pe care le aduc adversarii, singurul « critic de direcție » prezentat pe larg fiind E. Lovinescu, deși paginile de « critică de direcție » semnate de Nichifor Crainic abundă în revista « *Gândirea* », de altfel ca și ale lui N. Iorga în revistele sale. În rest, timp de aproape cinci decenii, n-aș putea cita decît cîteva penibile produse ziaristice apărute prin reviste, anatemizînd mai mult decît analizînd.

Cum se poate explica acest fenomen straniu, dată fiind proeminența personalității lui Nichifor Crainic în epocă, amploarea și diversitatea manifestărilor ei? Mai întîi aș putea aminti constatarea că, în decursul schimbărilor totale ale orizontului ideologic, negarea epocii precedente se concentrează asupra cîte unei singure persoane care joacă un rol de paratrăsnet. Astfel a fost și cazul lui Octavian Goga, al cărui destin are atîtea asemănări cu acela al lui Nichifor Crainic. Dar pînă la urmă Goga a fost salvat în chip aproape miraculos, rămînînd în primul rînd Nichifor Crainic în chip de paratrăsnet, mai mult scufundat în beznă decît să atragă fulgerele. Oricum însă, resurecția lui începe acum și sper că nu va fi un foc de paie. Atîta cît a scris și a publicat în

anii interbelici a fost suficient ca să-i contureze liniile și dimensiunile operei, care se vădește meritînd o reeditare cît mai integrală.

Pînă atunci, să ne oprim puțin asupra antologiei făcute de Nichifor Crainic sub titlul « *Poezii alese din trecut* », pe care o avem în față. Această antologie reia o carte similară, ajunsă în 1929 la a treia ediție, adăugită, în editura « Cartea Românească ». Extrem de ispititoare ar fi compararea acesteia cu cartea care va apărea acum. Pentru a nu mării excesiv dimensiunile intervenției mele, mă voi mărgini la cîteva sublinieri în timpul lecturii. De la început trebuie să remarc luciditatea și sobrietatea cu care Nichifor Crainic își judecă aici propria operă, lăsînd la o parte tot ce i se pare că nu îl reprezenta. Antologia ce ni se propune acum respectă aproape întocmai structura celei dintîi, adăugîndu-i o selecție tot atît de riguroasă din volumul « *Țara de peste veac* », apărut în 1931 și dedicat « Gîndiriștilor », deși ar fi fost destule motive sentimentale ca să fie mai puțin severă. Să întreprind o analiză comparativă amănunțită m-ar ispiti, însă nu-mi pot permite să mă extind în dauna prestigioaselor personalități alături de care am fost invitat aici. Prin modul cum și-a alcătuit prima sa antologie în ediția din 1929, Nichifor Crainic și-a conturat liniile fundamentale ale poeziei sale: Dumnezeu e deopotrivă în rodnicia naturii-mame ca și în sufletul țărăncii care împarte întîilor drumeți, după rituri străvechi precreștine, în dimineața de duminică, roadele pămîntului: patria se confundă în unduirea rodnică a șesurilor natale; Vărul Dionis împacă în sufletul și în viața sa cumpătarea și vocația constructivă a românilor cu vitalitatea frenetică a dacului iubitor al vinului; Vărul Dionis e o imagine a poetului Nichifor Crainic însuși, e legată adînc de sentimentul prieteniei, pe care îl celebrează în versurile sale cu atît mai adesea cu cît e mai rar în lirica noastră; pe cît a fost de viguros subliniat în eseistica sa accentul pus pe ortodoxia noastră — elogiat de admiratori și repudiat de adversari — pe atît de mare e surpriza de a-l întîlni mult mai puțin frecvent în lirica sa plină de elogiul vieții izbucnind triumfător în temerarul « eu am trăit »; e interesant cum se umanizează, pînă aproape de o întrepătrundere cu viața,

însăşi imaginea morţii în versurile sale. Nichifor Crainic e astfel cel mai reprezentativ poet al soarelui în toate ipostazele lui, în literatura noastră. I-am găsi un semen în George Coşbuc, pe care îl depăşeşte însă prin vitalitatea lui explozivă. În manuscrisul antologiei făcută de Nichifor Crainic la vîrsta bătrîneţii, după toate suferinţele prin care a răzbit — geografia sentimentelor şi expresia lor rămîn aceleaşi. Chiar selecţia masivă pe care o adaugă din ultimul său volum tipărit — « *Ţara de peste veac* », 1931 — nu o modifică. Chiar în refrenul de colindă cu care se deschide poezia cu acest titlu, dedicată « Gîndiriştilor », este un cuvînt mai vechi decît creştinismul nostru: *ler*, cu înţelesul de viaţă, întîlnit şi astăzi cu acest sens în unele zone mai izolate din ţara noastră, bunăoară în expresia « şi-a trăit *lerul* », adică şi-a trăit viaţa.

Poezia lui Nichifor Crainic se vădeşte astfel tot atît de profund creştină şi ancestral păgînă ca şi personalitatea şi viaţa lui.

din volumul
DARURILE PĂMÎNTULUI

PRINOS

Întîiul gînd ți se cuvine ție,
Putere creatoare,
Tu care faci din patimi poezie
Cum zămislești din mlaștini stătătoare
O candelă de nufăr argintie
Din care-și urcă flacările line
Feștilele de galbene stamine.

Întîiul dor ți se cuvine ție,
Întîiul dor de-a mă desface-n soare
Sub auria razelor ninsoare
Ca floarea unui crin
Cînd mugurul se sparge, de frumusețe plin.

Întîiul cînt ți se cuvine ție,
Întîiul cînt cu care, — șoptit pe jumătate
Ca un suspin de boare ce-n ramuri se destramă, —
M-a luluit în poala-i de ierburi aromate
Natura mamă.

Întîiul imn ți se cuvine ție,
Putere creatoare, —
E-n el credința din copilărie
Și-o inimă tremurătoare.

Cînd roadele grădinilor se coc
În iunie, la-ntîiul verii foc,
Ușor înrumenite și brumate
Pe jumătate,

O văd pe mama, paznică fierbinte
A unei datini sfinte:
Cucernică adună-ntîiul rînd
De poame coapte

Și murmurînd
Icoanelor misterioase șoapte,
Tămîie îndelung și luminos
Al ramurilor pîrguit prinos
Și iese ca și mine-n dimineți
Duminicale,
O Doamne-n cinstea rodniciei tale
Să-mpartă-ntîmplătorilor drumeți.

din volumul

CÎNTECELE PATRIEI

PATRIA

În mărul ce se pîrguie pe creangă
Noi ți-am gustat pămîntul roditor,
Din svonul dus pe cîmpuri de-o talangă
Ți-am respirat nelămuritul dor.

E sînul tău de mamă pîinea moale
Și laptele domoalelor cirezi.
Iubim albastrul fum în rotocoale
Că tu ai fost deprinsă să visezi.

Ai frămîntat credinți nemuritoare
În sîngele focoșilor băieți,
Care-au cules pe buze de fecioare
Sărutul mîndrei tale frumuseți.

Profetic luminezi peste dezastre
Cărări ce-n zări de răsărituri pier . . .
La glasurile clopotelor noastre,
Ne ridicăm cu tine către cer.

Îți lămurim pe lespezi de morminte
Sculptatul graiu din timpul glorios.
În straturile vechi de oseminte
Îți numărăm al jertfelor prinos.

Trecutul adormit și viitorul
În clipa care bate le-mpreuni:
Cînd fericiți lipim la piept feciorul
Îmbrățișăm într-însul pe străbuni.

Prin veacurile moarte-n suferință
Te-am ridicat în slăvi pe-al nostru scut
Și zămislim eterna ta ființă
Din fiecare trudă pusă-n lut.

Prin noi răsufli-n marile elanuri,
Tu gemi cînd sîngerările ne dor;
Ci-n veștejirea noastră dorm noianuri
De vieți ce-or înflori la vremea lor.

Sus cupa morții cu dureri amare!
Sorbind-o, te vom binecuvînta;
Ca rîurile contopite-n mare,
Noi vom muri în nemurirea ta.

MAGII

V-ați făurit un vis de-acele
Ce-au fost aievea-n Canaan,
Străvechi tălmăcitori de stele
Sub cerul din Iran.

Întinderea scînteietoare
Pălia-n adîncuri ca un fum,
Cînd călăuza de vîlvoare
V-a luminat a drum.

Și-a fost că zile după zile
Pe creștet steaua vă lucea.
În pas molatic de cămile
Călătoreați cu ea.

Păreau picați pe cer curmalii
Umbrind răcoare de fîntîni;
În golul mort urlau șacalii,
Dar voi, trei magi bătrîni,

Sporind din semnul peste fire
Tăria cugetului slab,
Treceați paraginile-asire
Și haosul arab.

Treceați cu ochii-n steaua care,
Cu vrăji în minunatu-i chip,
Tîra trei umbre legendare
Pe drumuri de nisip...

O, magi, pe curgerea de veacuri,
Tremurătorul strop de foc
Ni-arată căi fără conacuri
Spre tainicul noroc.

Şi de-am crezut într-o minune,
Dureri — potop nenumărat —
Legenda voastră nu le spune,
Dar noi le-am îndurat.

Şi, peste măguri de ruine,
Acelaşi crez vizionar
Anină marile destine
De-acelaşi strop de jar.

Pe frunţi cu magica lucoare,
Străbatem neguri şi vîltori,
Spre zarea veşnic schimbătoare
Statornici călători.

Treptat se face cînt obida,
Iar îndoielile — temeiu:
Ne-mbracă steaua cu hlamida
Cerescului poleiu.

Şi-n fulgerarea-i diafană,
Prin vremi, o, magi, vă străvedem —
Cutezătoare caravană
Sosind în Betleem.

MAMA DE DEPARTE

Lîngă lacul larg-înfiorat şi pal,
Te-am văzut în toamnă rămînînd pe mal,
Profilată trist pe cerul sîngeriu,
Printre foi căzute prea de timpuriu,
Cu năframa-n care căutai să-ngropi
Sfăşiatul suflet risipit în stropi,
Mamă de departe.
Şi de-atunci mereu
Lacrimile tale cad în gîndul meu:
Frunze veştejite peste lacul pal
Turburîndu-i veşnic sfărîmatul val.

STROPI DE SÎNGE

Voi, stropi de sînge, boabe de lut înfiorate,
Svîcnește viața toată în voi, o, stropi de sînge,
Și veșnicia-ncape în clipa care bate
Cum cerul într-un picur de apă se răsfrînge.

În pulsul vostru cîntă a lumii frămîntare
Și-n clipa care bate trăiți un șir de veacuri,
Iar inima vă-mparte ca un ceasornic care
Fărîmițează timpul în ritmice tictacuri.

SOLDAT MURIND

În fulgerarea unei străbateri ucigașe,
Prin trupul meu trei gloanțe și-au spintecat făgașe.
S-a-ncovoiat spre mine milos un camarad
Și m-a tîrît la umbră sub cetină de brad.

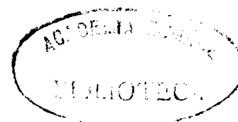
Eu voiu muri aicea; el a plecat-nainte;
Și sîngele-mi țîșnește prin largi spărturi, fierbinte.
Adînc în codru-i chiot și iureș de asalt,
Iar inima mea scade în gîlgîitu-i salt.

Curînd, curînd, stăpîna cea neagră mă va-nfrînge
Pe iarba purpurie ce aburește-n sînge.
O, soare, treci prin deset de codru foșnitor,
Mîngîie-mă cu raze și-ajută-mă să mor.

Deasupra mea s-o strînge sobor de păsărele
Să tînguie pădurii durerea morții mele,
Iar vîntul, de miresme și de tristețe plin,
Va tămîia odihna voinicului străin.

Întrezăresc cascade prin ramurile dese, —
Le flutură spumoasa beteală de mirese
Și-n murmurul lor parcă fecioare plîng în cor,
Tot codrul clocotește de bocetele lor . . .

O, sfîntă aiurare cu-nșelătoare-abateri,
Ce neclintit stă totul la ultimele-mi sbateri!
Natură tu, — străină de ce mi s-a părut, —
Pe tine niciodată nimic nu te-a durut.

Eu mor şi-n preajma toată nu plînge nimeni lîngă
Sfîrşitul meu cînd nu e un semen să mă plîngă . . .
Pămîntul rece-n care te nărui şi-l hrăneşti
Stă zăvorît în faţa durerii omeneşti.

Dar numai tu, tu vino în cea din urmă clipă,
Ca un vultur să-mi fîlfîi răcoare din aripă,
Şi vaiete-n ecouri să spargi din stei în stei,
Victorie, cîntată de camarazii mei!

CĂMIN RĂMAS DEPARTE...

M-ai învăţat, Durere, ce e să ai o ţară
A. VLAHUŢĂ

Cămin rămas departe în zarea potopită
De flacările unui vijelios blestem,
Cămin rămas departe în ţara cotropită,
Ce drag ne eşti acuma cînd nu te mai avem.

Răsai în alb sub dealul pe care cresc podgorii,
Pe lîngă tine drumuri aleargă-n sus şi vin,
Şi-aduc cu ele, seara, din ţarini muncitorii
Cînd fumegi rotocoale spre ceruri, cald cămin.

Şi tu le-nfăşuri truda cea zilnică-n velinţe
Ce par multicolore făşii de curcubeu,
Şi-i culci în mîngîierea străvechilor credinţe,
Prin care stau de vorbă, şi-n vis, cu Dumnezeu.

Prin tine dă trecutul a veacurilor lege
Solemn precum slujeşte un preot în altar,
Şi vlaga vieţii, care tot alte vase-alege,
A curs în noi prin tine, cămin familiar.

Şi noi, moştenitorii, o presimţeam cum vine
Din gropniţile-n care înaintaşii zac.
De dincolo de moarte, noi o primiam prin tine
Ca cernerea luminii prin ramuri de copac.

Şi-n seri cînd focul vetrii cu volburile-i roşii
Se mistuia în jocuri de umbre pe păreţi,
Cu-nfiorări de taină te-nsufleţiau strămoşii
Din giulgiuri de legende străluminînd măreţi.

Urca din fund de vremuri cărunta lor povață
Și ni-arăta cu mîna spre negreșitul drum,
Pe unde vechi troițe credința lor ne-nvață
Și reci fîntîni de piatră spun mila lor și-acum.

Și-am învățat din leagăn că-n umbra ta, penații
Călăuzesc urmașii pe datinile lor:
Poteci pe care trece ființa unei nații
Spre slava de lumină ce cheamă-n viitor . . .

Azi, poate, pustiirea furtunilor barbare
A spulberat cenușa din sfărîmatul vas,
Cămin rămas departe; dar sufletul, pe care
Sorbitu-l-am din tine, același ni-a rămas.

Și covîrșind eroic durerea-ntregii nații,
Cînd se va-ntoarce iarăși biruitor și viu,
Ca Dumnezeu în clipa întîiei lui creații,
O țară de lumină crea-va din pustiu.

CÎNTECUL PĂMÎNTULUI

Pămîntule rodnic, pămîntule sfînt,
Tu care mi-ești leagăn, cămin și mormînt,
Ridică spre focul aceleiași stele
Credințele tale, credințele mele.

Evlavie ție, pămîntule bun!
În sînul tău doarme trecutul străbun
Păstrînd, pietre scumpe din vremile-acele,
Comorile tale, comorile mele.

Cînd gemi sub copite de cal frămîntat,
De graniți dușmane adînc sfâșiat,
Se sbat în furtuna mîniilor grele
Durerile tale, durerile mele.

Învolbură-n mine viteze puteri!
Iar cînd voiu fi vrednic țărîna să-mi ceri,
Pe groapa-mi uitată să crești viorele:
Iubirile tale, iubirile mele.

Din clocotul inimii stinse să-mi faci
Umbroase coroane de falnici copaci, —
Prin mîndrele vîrfuri să urci către stele
Nădejdile tale, nădejdile mele.

DURERE

Sub cenzura germană

Cum clocotești în suflet și te zbați
Sub rînjetele paznicilor tăi
Și vrei cuvîntu-n care să străbați
Și cîntecul cu aripi de văpăi!
Tu, cea născută din mîndrii strivite,
Tu, cea crescută din mînii sfințite,
Durere vinovată
Că neamul mieu ți-e tată!
Te strîng în lanțuri de tăceri tirane
Și-n suflete ca-n temniță te-nchid.

Otravă îți aruncă peste rane,
Dar glasul ți-l ucid.
Și zbuciumele tale-nnăbușite
Doar inimile noastre le aud.
Pămîntu-n care te frămînți robit e
Și-npurpurat de sînge ud.
O, ziua, ziua care va veni,
Cînd tu biruitoare vei țîșni
Ca păcura aprinsă dintr-o sondă,
Ca vijelia-n larguri vagabondă
Și cerul țării mele-l vei străbate
Cu tragice cîntări de libertate!

Tu, geamătul ce nu se mai ogoaie,
Tu, vinul nou ce spumegă-n butoaie,
Încins în cercuri care rob îl țin,
Durere, sfîntul răzbunării vin,
Durere, vîlvătaie nevăzută
Ce duduie în marile cuptoare,
Tu fierbi în inimile noastre, mută!
Ne arde furtunoasa ta dogoare,

Ne arde cu blestem
Că buzele uscate nu putem
Să le muiem în cupa de răcoare
A numelui tău!

Cu lacrimile-n ochi fulgerătoare,
Cu gîndul de jăratic,
Te fericim, bătrîne Prometeu,
Erou în veac de veacuri singuratic!
Ai îndurat osînda unui zeu,
Dar n-ai știut blestemul cel mai greu:
Cînd șoimii îți rupeau din măruntaie,
Tu-nlănțuit de steiuri cu verigi
Te răcoreau de-a chinului văpaie,
Că-ți rămăsese glasul, revolta să ți-o strigi!

ÎNTOARCEREA

Iar cînd s-or întoarce, teferi, la căminuri
Fîlfîind în soare steagurile sfinte,
I-or primi cu frunze verzi în baldachinuri,
Cu ghirlănzi și jerbe li-or ieși-nainte.
Într-o-mbrățișare vor uita tot răul,
Petrecuți de imnuri, doine și urale;
Cerul va surîde, luminîndu-și hăul
Peste sărbătoarea zilei triumfale.

Și cînd s-or întoarce, palizi, mucenicii
Mursicați de moarte în vîrtejuri dîrje,
Goal' avînd din umăr mîneca tunicii,
Sprijinindu-și lipsa de picioare-n cîrje,
Măreția jertfei va pluti în aer;
Sărutînd cucernic semnele de rane,
I-or primi-n tăcere, fără plîns și vaier,
Cum primiau, pe vremuri, mîndrele Spartane.

Dar cînd s-or întoarce . . . Doamne, fie-ți milă,
Cînd se vor întoarce veșnicele nume
Ale celor care s-au făcut argilă
Și-i așteaptă totuși prunci, femei și mume,
Fie-ți milă, Doamne, că nemîngîiații
Cercetează zarea, speră și suspină,
Zile după zile, așteptînd plecații
Care niciodată n-au să mai revină.

din volumul
ȘESURI NATALE

ŞESURI NATALE

Voi, şesuri nesfîrşite sub ceruri largi de vară,
Ca ele liniştite şi luminînd ca ele,
Pe-aici îmi înfloriră şi-aici se scuturară
În mersul vremii, macii copilăriei mele.

Întinderile voastre cu ondulate linii
Pe lunga-nvălurare a holdelor mănoase
Domol se desfăşoară sub tremurul luminii
Şi pier într-ale zării adîncuri vaporoase.

Şi rîurile, care sar sprintene la munte
Şi-şi prăvălesc spumoasă năvala lor, cînd ies
Aici, pe unde nu e o piatră să le-nfrunte,
Adorm în mersul leneş al netedului şes.

Amiaza obosită se toropeşte în zare,
Albeşte uriaşă pe largile tarlale
Şi-n pacea dogorită de-a verii-nvîlvorare
Ea zace-n infinitul nelămuririi sale.

Purtînd poveri de roade, trec carele greoaie
Cu boi blajini dealungul prăfoaselor şosele
Şi doina, care-n focul văzduhului se moaie,
Îmi cade-n gînd cu vremea copilăriei mele.

Voi, şesuri dulci ca lenea şi largi ca nesfîrşirea,
Cu depărtări pe unde mirajele tresaltă,
Şi sufletu-mi în care vi se răsfrînge firea
L-aţi legănat cu rîuri şi-amieze laolaltă.

Eu nu cunosc revolta cu zbateri de furtună,
Simţirea-mi curge fără învolburări de valuri
Cum ale voastre ape se-mpacă şi se-mbună
Cu lunga-mbrăţişare a celor două maluri.

Şi-n sufletu-mi cu doruri înväpăiate, care
Cuprind nemărginirea întinderilor voastre,
Sînt visuri fără nume ce chiamă-n depărtare
Ispititor ca Fata-Morgana-n zări albastre.

POETUL

De mic, o, tată, m-ai crescut în dorul
De-a tălmăci a firii largă carte,
Mi-ai revărsat în inimă fiorul
Cîmpiilor deșțelenite-n Marte.

M-ai dus în fața zărilor deschise
Și soarelui i-am îndurat arsura,
În sufletu-mi buchetele de vise
Au înflorit cînd înflorea răsura.

Cînd tu arai c-un tril de doină-n gură
Sub arcul cerurilor unduiate,
Am învățat a versului măsură
Din simetria brazdelor arate.

Din sborul ce-l grăbește ciocîrlia
Am învățat aprinsele avînturi
Și ritmul, care naște armonia,
Din legănarea grînelor în vînturi.

Tu scrii și-acum cu plugul, primăvara,
A țarinii mănoasă poezie;
Eu, grea dar dulce, mi-am primit povara
De-a zugrăvi divina-i măreție.

Și-n vis, cînd noaptea își resfiră-n slavă
Luciosul păr gătit cu flori de aur,
Prielnicele zîne din dumbravă
Mi-aduc zîmbind ghirlande verzi de laur.

ROMÂNIȚELE DIN VALE

Tu le vrei, sînt flori de vară ale veseliei tale,
Românițele din vale.
Cale lungă e de-aici
Pînă-n valea cu fîntînă
Care-aruncă-n jghiab o vînă
Grea de apă
Unde ziua mi s-adapă
Rîndunici.
Acolo, din iarba verde cum răsar,
Cu un sîmbure de aur pe-al corolei alb răsfrînt,
Ele par,
Înflorind din negre-adîncuri, rîsul bunului pămînt.

Și de-aici, de la răscruce,
Apucăm poteca lină
Care duce
Pe colină
Și coboară-n valea lor,
Șerpuind prin revărsarea grîului susurător.

Iată cum din lanul galben se ridică pătimași
Maci rotunzi și-nvîlvorați
Cari-n dorul lor de tine vor să-ți cadă fărîmați
Sub ucigătorii pași;
Dar în urma ta s-apleacă triști și grei
Că tu nu te uiți la ei.

Iată, iarăși, albăstrele cu învoaltele lor jerbii,
— Limpezi picături de-azur
Sprijinite-n vîrful ierbii, —
Și-n apusul care curge peste-al grîului susur,
Toate-n urma ta s-apleacă triste, grele
Că tu nu te uiți la ele.

Şi poteca ne coboară după mers de ore-ntregi...
Tu, cu degetele pale,
Dornică o să culegi
Romăniţele din vale...

Dar, copilă, vezi tu bine:
Mîini streine
Le-au cules de n-au rămas
Şi-au zădărnicit obida ostenitului tău pas.

Scapătă-n amurg şi-n jale
Valea veseliei tale;
De pe marginea fîntînii nu mai sboară rîndunici.
— « Oh, frumoasă e poteca ce ne-aduse pîn-aici! »
Şi-n regretul tău tîrziu,
Maci răsar şi albăstrele ca din lanul auriu.

AMIAZA

Din zorii dimineţii şi pînă adineauri
Se-nveseli văzduhul de ştrengării de grauri,
Şi ciocîrlii în aer văzui cum îndoiesc
Din cîntece şi sboruri frînturi de arabesc.
Şi grînele, mişcate de mîni aeriene,
Îşi clătinau comoara şi mii de buruiene
Cu spicele de aur cîntară-n simfonie...
Acum din cer apasă o grea monotonie.
Le-a înnecat pe toate o linişte profundă,
Deşerturile zării lumina le inundă.
Colinele-albăstrite şi-nvinse de dogoare
Molatica lor lene şi-o trîndăvesc la soare.
Sorbind nemărginirii visări de raze pline,
Dorm toate-acum, — e clipa uitărilor de sine.
În aerul ce fierbe în unde săltăreţe,
Din repezi tot mai repezi, din creţe tot mai creţe,
Se risipeşte parcă tot sufletul naturii
Topit de ne-ndurarea luminii şi-a căldurii.
Ca din fîntîni ascunse în tainiţele firii
Curg slobode pe lume tăcerile-adormirii
Şi-n greaua lor năvală treptat au aiurit
Vieaţa-mprăştiată în largul nesfîrşit.

COPACUL

Înnalt și-ngîndurat ca visătorul,
Stînd între cer și-ntre pămînt stingher,
Crescui și eu din veșnicul mister
Din care toate își pornesc izvorul.

Cînd seva urcă-n trunchiul meu de fier,
Adîncul îmi trimite-n foi fiorul
Și simt că-n mine năvălește dorul
Pămîntului de-a fi mai lîngă cer.

Iar cerul peste vîrful meu se-ndoaie
Și svonuri tainice din infinit
O gură fac din fiecare foaie.

Și-n freamătul de foi nelămurit,
Cu șoaptele veciei se-ntretaie
Suspinele pămîntului trudit.

UN CÎNTEC PE SECETĂ

Apusul adunase din larg vîlvoarea verii
Și cînd aprinse cerul de-amurg în vîlvătăi,
Departe-n fumuriul nelămurit al serii
Un cîntec de durere se tînguia pe văi.

Plîngea în el livada și țarina bolnavă
Și boarea care-adoarme pe măguri de hotar
Și tremurau susururi de veștedă otavă
Și desnădejdea muncii trudite în zadar.

Il repetau departe ecouri plîngătoare
Și neștiind anume din care parte vin,
Părea că, adunîndu-l din arsele ogoare,
Își respira pămîntul, prin el, un lung suspin.

Urcau tristeți de moarte din inima naturii
Și se topiau în plînsul aceleași doiniri,
Cînd ziua, leșinată sub clocotul căldurii,
Murea pe culmi, în cele din urmă pîlpîiri.

Și cum treceam prin seara aceea de suspine,
Pustiul ei umplîndu-l cu desnădejdea mea,
Părea că se desprinde tot sufletul din mine
Și moale, în neștire, cu cîntecul plutea.

Pluteai în gol, pe valuri de cînt îndurerate,
Tu, suflet fără razim și fără căpătîi,
Ca palele de neguri în aer atîrnate,
Pe care boarea serii le leagănă pe văi.

ROMANȚA VERII

Ți-aduci aminte vara cînd tînărul noroc
Ne pîrguia iubirea cu dogoriri de foc?
Rotunda nesfîrșire de-azur ne-nfășura,
Și albul feții tale de dor se-mpurpura.

Făptura ta cu linii curgînd în mlădieri
Și cu mișcări agale topite-n adieri
Se profila armonic pe dulcile-arătări
De dealuri ondulate în adîncimi de zări.

Te dăruise firea cu farmec ne-ntrecut
Și, bună ca pămîntul din care ne-am născut,
Împrăștiai în preajmă un har nelămurit
De roade pîrguite pe dealul însorit.

Colină înflorită sub cerul străveziu,
Visînd în văl de ceață subțire și-albăstriu,
Te-nvăluiam, frumoaso, ca-ntr-un fantastic fald
În larga revărsare a sufletului cald.

O boare răcoroasă din umbra de molizi
Mi te-a făcut deodată frumoșii ochi să-nchizi
Și-n fîlfîirea clipei, adînc ai suspinat, —
Pe gura ta, suspinul eu trist l-am sărutat.

Și-n vara cînd un soare fecund ne-nfășura
Și inimile-n pîrgă de dor le-nflăcăra,
Ni-am presimțit ca-n ceață de toamnă și-n pustiu
Norocul nostru, scumpo, brumat de timpuriu.

SFÎRȘIT DE VARĂ

De-o vagă-nduioșare pleoapa ni se moaie
Cînd trece-n zare cea mai tîrzie rîndunică,
Iar August, ca un arbor, de zile se despoaie,
De zilele-i răscoapte ca roadele ce pică.

Să ne gătim de ducă, frumoasa mea, de-acuma!
Prin păr începe toamna foi galbene să-ți puie,
S-a veștejit colina și va să cadă bruma
Pe urma ta-nsemnată în lut pe cărăruie.

Din tot ce-a fost o vară, un farmec va rămîne
Și va sosi din urmă, mereu să ne-mpresoare
Molatic ca un susur de legănate grîne
Cînd le încinge vîntul cu fire lungi de soare.

Și-n seri cînd ploaia rece va bate în obloane,
Ne-o fermeca la vatră văratica zăbavă,
Printre mîhniri ivindu-și fugarele icoane
Ca printre arbori, toamna, o luncă de otavă.

Că-n sufletele noastre, deschise-odinioară
Cît strășinile zării ce se plecau departe,
Vom fi cules din larguri învăpăiata vară
Ca un bujor sălbatic pe care-l strîngi în carte.

CÎNTEC DE TOAMNĂ

Voi, plopilor galbeni, aprinse făclii
Ce ardeți în zarea deșartei cîmpii,
Înalte și fumegătoare feștile
De veghe la moartea frumoaselor zile!
Dar moartea cu aripi de ceață v-atinge
Cînd vîntul vă bate și ploaia vă stinge,
Iar frunza tîrzie, din rară mai rară,
Stropește pămîntul cu picuri de ceară;
Stropește pămîntul încet, pînă cînd
Tulpinele goale-or rămîne-ncurînd,
Pe zarea deșartă a moartelor zile
Stînd negre ca niște scrumite feștile.

CULES DE VII

Podgoria și-a tras un văl august
De purpură, rugină și văpaie,
Iar strugurii par ugere bălaie
Cu sfîrcurile doldora de must.

Culegătorii toarnă din hîrdaie
Și-mi dau din veselia lor să gust, —
E-al viților bogat olocaust
Și-un dor tomnatic rîsu-mi întretaie.

Podgorie rodind cu prisosință,
Tu viață, poamă nesdrobită-n lin,
Aș vrea cu o năprasnică voință,

Ca strugurii într-un pahar de vin
Să te strivesc pe toată-ntr-o credință
Și-n ea să sting al lumilor suspin.

BERZE

De larguri obosite, dorm, albe-n noapte, sus,
Ori poate picotează cu gîndu-n lume dus,
Poate visează țara eternei primăveri,
Cu legănate cuiburi în vîrf de palmieri;

Cu nopțile de aur, cu zilele fierbinți,
Cu gîrle care-adapă gazelele cuminți,
Cu portocalii mîndri, care înfloresc mereu
Cu leneviri de sboruri în caldul Alizeu...

O, cît de ne-ndurată e depărtarea grea!
De ce-au venit atuncea din nou în țara mea,
Ori poate și pe ele le mînă dinnapoi
Același dor de ducă ce stăruie în noi,

Aceeași năzuință de-a fi unde nu ești,
De-a prinde nălucirea pe care-o bănuiești,
Aceeași sete oarbă de-a căuta ceva
Ce poate n-are umbră decît în mintea ta!

TERȚINE PENTRU MÎNA TA

Am poposit pe panta-nfiorată
De soarele ce-n ochi îți tremura
Și mîna ta mlădie, luminată

Ca un grumaz de lebădă, tîra
Pe fruntea mea o dîră de jăratic
Era o zi de vară și era

Un vînt îndemînatic și molatic
Ș-in păr îți răsfira îmbătător
Mirosul viu al cimbrului sălbatic.

Sub brațul tău visam și mi-era dor
Și tot mai dor de degetele tale
Să mă topesc în desmierdarea lor.

Părea că-n floarea mîinii tale pale
Setoasa inimă mi s-a-ngropat
Ca o albină-n pîlnii de petale.

Iar împrejur, părea redeșteptat
Și smuls de-a ta fermecătoare mînă
Un dor cu dorul meu îngemănat:

Ca namile tîrîndu-se-n țărînă
Din largul zilei ce le-nfierbînta
Colinele culcate într-o rînă

Cerșiau, setoase, desmierdarea ta.

DIMINEAȚA DE MAIU

Pe umerii colinelor din zare
Se despletesc șuvițe de lumină,
Cristalul bolții, aburit, se-nclină
Pe-a rîurilor albă respirare.

Iar huma se mlădie moale, fină
Și-mi tipărește pasul pe cărare.
Văpaia trandafirilor tresare
Cînd adierea printre foi suspină.

Ce duh își suflă oare-nfrăgezirea
Pe-această dimineață-nrourată?
Mă simt crescînd din lut cu-ntreagă firea

Și parcă astăzi e întîia dată
Cînd scoate din nimic Dumnezeirea
Plămada vieții-n spațiu modelată.

TERȚINE PENTR-UN ARBORE

Cum stai aici din veacuri legendare
Și păsările cerului le crești
Sub vaste coviltire de frunzare,

Tu pari un patriarh ce stăpînești
Cu seminția ta de cîntărețe
Nemărginirea vieții cîmpenești.

Sălbatica naturii tinerețe
Prin miile de frunze o respiri
Și soarelui, măreț, îi dai binețe.

Cînd, deșteptat de-ntîile sclipiri,
Arunci, din cuiburi, în prelungi ecouri,
O grindină de repezi ciripiri.

Imensitatea bolții, pîn-la nouri,
Cu sboruri ca săgeata o despici.
De bura bucuriilor te-nrouri.

Apoi gigantic brațele-ți ridici
S-aduni din largul vînăt pe-nserate
Poporu-mprăștiat de păsărici.

O, clipa asta cînd, reînturnate,
Se potolesc pe cîteo rămurea
Cu stelele prin frunze strecurate,

De-aș fi avut-o poate-n viața mea,
Bătrîne patriarh de sburătoare,
Eu n-aș rîvni la farmecul din ea!

Că-n vremi am adumbrit și eu popoare
De năzuinți — și-n suflet le purtam
Prin frunze de simțiri tremurătoare.

Cînta un cuib pe fiecare ram
Și dulcea păsărelelor povară
Pe crengi de gînduri lin o clătinam.

Dar cînd spre răsărit se avîntară,
Svîrlind în spațiu ciripitul viu,
Mi s-au topit în zarea solitară.

Și-n urma lor, pe cerul sîngeriu,
Vulturi greoi plutiau în rotocoale . . .
De-atunci, te-nalți, o, suflete-n pustiu

Cu ramuri veștede și cuiburi goale.

PLOAIE CU SOARE

VĂRUL DIONIS

Şi la cronică e scris
Că Romanii vechi avură
Vieţii straşnică măsură.
Şi ştii, vere Dionis,
Că cetăţi cu tari duşmani
Se zdrobiră de virtutea
Cumpătaţilor Romani.

Şi mai scrie la istorii
De vitejii aciuaţi
Pe sub poale de Carpaţi
Coperite cu podgorii,
Că la ei şi rob şi şef
Îmbătaţi de vin deavalma
O duceau tot într-un chef.

Tu, fiind o-mpletitură
Toarsă din Romani şi Daci,
Doi potrivnici — îi împaci
Într-o singură făptură:
Eşti la muncă un viteaz
Şi-un Roman răsare-n tine
Dimineaţa, — cînd eşti treaz.

Dar cînd vinul cu aroma
Te ridică-n slăvi de vis,
Drept e, vere Dionis,
Că, uitînd de maica Romă,
Şi de garduri sprijinit,
Treci prin Sarmisegetuza
Ca un Dac desăvîrşit.

PLOAIE CU SOARE

Se lasă vara-n zile lungi şi rare
O ploaie liniştită şi egală,
Iar soarele şi-apleacă faţa pală
Prin străvezimea ei, către-nserare.

Şi-n picurii ce cad a oboseală
Pe umeda naturii dezolare,
Prelung răsfiră razele solare
O veselă sclipire de betală.

Priveşte minunata-ntretăiere
A firelor de apă şi de soare
Ţesînd surîs şi plîngere-n cădere.

E-atîta vrajă, suflete, în ele,
Că razele prin ploaie lucitoare
Sînt zîmbetele-n lacrimile mele.

DE PROFUNDIS

Străbunii mei din vremuri legendare,
Al vostru suflet de umili țărani
A dormitat sub secolii tirani
Ca sub un greu de lespezi funerare.

Dar din adîncul miilor de ani,
Tot ce-a mocnit în voi — frumos și mare —
Irumpe-n mine ca o-nvîlvorare
Spre ceru-ncins în sboruri de vultani,

În sînge mi-arde dorul vostru scris;
Urcați, prin mine, către biruință,
Și-așa, cum ale voastre toate mi-s,

Vă răzbunați, că-n tînăra-mi ființă
A pîlpîit lumina unui vis
Și s-a zbătut suprema năzuință.

ARTA ȘI IUBIREA

Cu deopotrivă vrăji mistuitoare
Voi amîndouă vă-mpletiți în mers:
Ne doare dulce un surîs neșters
Cum cizelarea unui vers ne doare.

Dar muzica sonoră dintr-un vers
Și ritmul inimii tremurătoare
Ne toarnă-n suflet marea sărbătoare
A armoniilor din univers.

Slăvite fiți deapururea și sfinte,
Voi, forțe ale artei și iubirii;
Voi ardeți raze-n plînsul omenirii, —

Senine flori pe-o jale de morminte, —
Prin voi ne fulgeră o clipă-n minte
Eternul zîmbet al Dumnezeirii.

PAIANJENUL

Stă pînza-ţi diafană ca o rază
Pe-un ram ce pe prăpastie se-nclină,
Iar noaptea prinde-n ea o bură fină
Pe care dimineaţa o perlează.

Trăieşti plutind în legănare lină
Pe hăul ce sub tine surd vibrează;
Cînd vraja tainei lui te-ncătuşează,
Îţi torci un fir ca firul de lumină.

Şi te cobori în adîncimea vagă . . .
Dar dorul ramului din nou te-avîntă
Pe firul tors din propria ta vlagă.

Şi fericită eşti trăindu-ţi visul,
Insectă mică ce domini abisul,
Cînd noi privindu-l numai, ne-nspăimîntă.

CĂDERI

Şuvoaiele de munte cu apa care cade,
Lucind fulgerătoare spre-abisul de sub stîncă,
Desfăşură căderea spumoaselor cascade
Cu-atîta mai măreaţă cu cît e mai adîncă.

Şi-asemeni unor gînduri ce pe-nălţimi domină
Şi-apoi s-aruncă-n haos adîncul să-i măsoare,
Brăzdează universul lungi dîre de lumină
Pe urma prăbuşirii de stele căzătoare.

Tu viaţa mea, ca toate, menită să te-absoarbă
Surpările ce umplu tristeţea lumii noastre,
O, de-ai putea să fulgeri şi tu prin noaptea oarbă
Ca splendida cădere de ape şi de astre!

EPILOG

TERŢINE PENTRU PRIETENI

Să bem, prieteni! Cine ştie, mîine,
Cînd vor veni talente mari şi noi,
Din truda noastră ce va mai rămîne?

Ne-o-nvălui uitarea-n umbre moi;
Dar moartea cînd va fi să ne despartă,
Eu vreau să fiu întîiul dintre voi.

Ce-nseamnă gloria? O cupă spartă!
De spuma ei postumă nu mă tem
Că timpul dintr-odată o deşartă

Asemenea paharului ce-l bem.
În veci n-ajung egale între sine:
Ce sîntem, ce voim şi ce creem.

Tot una mi-e prieteni! Ştiu eu bine,
Cînd voiu dormi, de mult, în ţintirim,
De cîntecele mele şi de mine

Vor zice alţii: «... A, ne amintim, —
Nichifor Crainic în literatură
A fost un nume, dintr-un pseudonim».

Iar voi veţi fi bătrîni, cu mintea sură,
Şi-nţelegînd că, dacă arta nu-i,
Iubirea-n viaţă-i singura măsură,

Veți apuca poteca de pe grui
Pe-o toamnă ca și asta de tîrzie,
Și-n inimă cu amintirea lui,

Sub ăst umbrar de viță ruginie,
Veți închina și pentru cel plecat
Grăind cuvinte de prietenie.

...Eu voiu dormi deapururi împăcat.

din volumul
ȚARA DE PESTE VEAC

ȚARA DE PESTE VEAC

Spre țara lui Lerui-Ler
Nu e zbor nici drum de fier, —
Numai lamură de gînd,
Numai suflet tremurînd
Și vîslaș un înger.

Spre țara de peste veac
Nesfîrșire fără leac,
Vămile văzduhului,
Săbiile Duhului
Pururea de strajă.

Sus! pe sparte frunți de zei,
Șovăielnici pași ai mei!
Piscuri de-ntrebări — momîi
Să-mi rămînă sub călcîiu
Și genuni de zare!

În țara lui Lerui-Ler
Năzuiesc un colț de cer.
De-oiu găsi, de n-oiu găsi
Nimenea nu poate ști —
Singur Lerui-Ler.

CÎNTECUL DUNĂRII

Dunăre, Dunăre, drum legănat,
Drum fără pulbere și fără leat,
Du-ne spre apele mediterane
Dorul izvoarelor după oceane.

Dunăre, Dunăre, drum către larg,
Valuri de valuri în goană se sparg,
Neamuri de neamuri cu valul și vîntul...
Noi — stăm cu doinele și cu pămîntul!

Dunăre, Dunăre, drum fără glod,
Du-ne vapoarele grele de rod,
Inima neamului nostru e-n grîne:
Dăruie-o lumii flămînde de pîne.

Dunăre, Dunăre, drum de alean,
Du-ne izvoarele către ocean,
Scaldă-ne sufletu-n nemărginire,
Leagăn al dragostei de omenire.

IISUS PRIN GRÎU

Prin grîul copt, pe unde-aleargă
șerpuitoarea mea cărare
Ce scapătă departe-n aur
de glorioasă înserare,

Mi s-a părut că treci, Iisuse,
precum treceai pe vremea ceea
Gustînd în mers prietenia
pescarilor din Galileea.

Pe părul tău, încunumîndu-l,
juca o flacără bălaie
Și soarele muia veșmîntul
drumeților în vîlvătaie.

Vorbeai . . . și inimile toate
Se aninau de vorba ta
Și le purtai ca o podoabă
de ciucuri prinsă la manta.

Că vorba ta era mai dulce
ca rodiile din Edom
Și-nomenia dumnezeirea
și îndumnezeia pe om.

Treceai . . . și sîngera în tine
prigoana crudelor sinedrii.
În zări vă așteptau gigantici,
cu crengi ocrotitoare, cedrii.

Iar eu părea că merg în ceata
de ucenici și ucenice
Și sfarăm și eu, pentru cină,
cu palmele-amîndouă, spice.

Eram, socot, prea mult al lumii
și prea puțin al vremii tale
Că pămînteana grijă, Doamne,
m-a-ntîrziat, stingher, pe cale.

Pe-același galben grîu coboară
același glorios apus,
Dar n-aud vorbele-ți pe care
evangheliștii nu le-au spus.

Trecură veacuri, și cu ele
că treci din nou mi s-a părut
Și-ți caut urma luminoasă
în lutul moale s-o sărut.

RECULEGERE

Drumuri cu domoale întoarceri acasă,
Asfinţit de soare pe lame de coasă,
Prosternări de sălcii şi mesteacini, boare
De azimă caldă scoasă din cuptoare,
Aburit de inimi cîntec tremurat,
În urmă departe deal însingurat,
Seară ca o rasă de călugăriţă
Înnegrind tăcut pe braţe de troiţă
Răsărit de stele, umbră de grădini,
Suflet de crăiţe şi de rosmarini . . .

Şezi puţin pe culme să privim de sus
Hornurile fumegînd, după apus;
Fumul casei noastre-n marginea cealaltă
E mai-nalt şi face seara şi mai-naltă;
E mai drept şi mai albastru şi mai clar —
Parcă tămîiază stelele de jar.

CÎNTEC DE PESCAR

Îmi pari un păstrăv auriu
Prin apa vremii fulgerînd
Şi săgetînd
Talazul străveziu.

Adesea te opreşti în vad
Şi braţele spre tine-ntind,
Dar ele şovăie şi cad:
Eşti prea frumos ca să te prind.

Eu sînt pescarul răbduriu
Şi ţintuit pe mal
De tine — fulger auriu
Adus de val şi dus de val.

TERȚINE PATRIARHALE

O, lasă — visul alb din anii duși —
Îmi pare că se pleacă rîzătoare
Pe-al Argeșului leneș lunecuș.

Albastru cer și cîmp bătut de soare
Și rapiță-nflorită-n luna maiu,
Ce schimbă șesu-n mare de vîlvoare.

Și de-ar fi fost să fii cum nu erai,
Uniți ca două versuri într-o rimă
Prin tine eu, prin mine tu trăiai

Acolo-n casa albă și intimă,
Sub crengi încovoiate de belșug,
Pătrunși de-adînca viață unanimă.

Cu gîndurile-albine care fug
Și fericirea noastră — strop de miere —
Din inima cîmpiilor o sug.

Cu nopți păienjenite de veghere
În care tu să țeși din borangic
Ștergare fine ca o adiere

Să-mbraci icoana vr-unui mucenic
Cum mama mea făcea odinioară
Cînd eu eram neștiutor și mic.

Și călători trudiți pe drum de țară
La noi să poposească rînd pe rînd
Să guste vorba ta familiară.

Zăvozii noștri să-i privească blînd
Cu ochii umeziți de duioșie . . .
Și-n praf, printre drumeți, amestecînd

Dumnezeeasca lor epifanie,
Ca-n vechile balade ciobănești
Sîn-Petru cu Moș-Dumnezeu să vie;

Și tu, la fel de bună, să-i cinstești
Cu miere și cu azimă bălană
Ca pe-orișicare oaspeți omenești.

Iar ei, cu stropi scînteietori, pe geană,
Să rîdă dulce-n barbă — oarecum
De neștiința noastră pămînteană.

Și sub amurg să plece iar la drum.
Din zări adînci solarul jărăgaiu
Să-i tăinuie-ntr-o glorie de fum . . .

O, de-ar fi fost să fii cum nu erai . . .

CÎNTEC DE MUNTE

Cu bradul mă absoarbe-naltul cer
Şi cînt cu scorbura cînd vîntul bate,
Dorm cu tăcerile-n singurătate
Şi cu ecoul pe coclauri pier.

Mă-mprăştii cu lumina ce se pierde
Strivită prin frunzarele de sus
În codrul ce din zori pînă-n apus
Miroase-a putred şi miroase-a verde.

Cu piscul razim nori de fruntea mea
Şi zac în văi cu florile deavalma,
Cu ramurile-ntind spre boltă palma
Să legăn păsări, ca-ntr-un cuib, în ea.

Ferigă ce te zbaţi fără-alinare,
Eu vreau pe stînci cu muşchiul să rămîn,
Dar cu izvoarele m-adun şi mîn
Cu ele către mare, către mare.

AMIAZĂ

În arie sînt stoguri şi auie maşina.
Miragii depărtate îşi vîntură lumina.

Puzderie de gînduri cu grîul vînturăm
Şi aerul de flăcări abia-l mai respirăm.

Curg toropeli topite ca plumbul, din tărie,
Burează oboseală pe fruntea sîngerie.

Dar arşiţă e-atîta că soarele de jar
Şi el îşi şterge faţa cu-un nor ca un ştergar.

ELEGIE

Aceste vîrfuri de molid
Ce picură-n văzduh rășină,
Aceste vițe ce se-nclină
Vîltoare verde peste zid
Eu mîine n-am să le mai văd,
Eu mîine n-am să le mai văd.

Aceste stele-căzătoare
Surpînd din cer vremelnicii,
Aceste cupe străvezii
Brumate sîngeriu pe buze
Eu mîine n-am să le mai știu,
Eu mîine n-am să le mai știu.

Aceste mîini prietenești
Într-ale mele cald lăsate
Cu inima ce le străbate,
Aceste mîini prietenești
Eu mîine n-am să le mai strîng.
Eu mîine n-am să le mai strîng.

Și-aceste cîntece pe care
Le cînt cu jumătate glas,
(Aceste vetre unde las
Cenușa flacării fugare) —
Eu mîine n-am să le mai cînt,
Eu mîine n-am să le mai cînt.

JGHEABUL

S-au stins atîtea basme cu bătrînii
Și ani și frunză-n mîl au putrezit,
Dar suflet viu din sufletul fîntînii
Străvechiul lemn cu mușchiu mi l-a-nverzit.
Din ce adîncuri fără capăt saltă
Eu nu mă-mtreb, dar caut
Să-l țin curat de mîlul de pe baltă.
Din gura de răcoare a fîntînii
Îmi curge ca un cîntec printr-un flaut;
S-asvîrle-n melodii de vălurele,
Alunecă pe nodurile mele

Și gîlgîie-n gurguiu —
Eu îl primesc să-l dărui
Oricui
Și fiecărui.

Amiaza bate-n neteda cîmpie
Ca-ntr-o tipsie argintie;
Dogoarea fumegă talazuri moi.
E ceasul ars și setea însorită
Se tînguie în mugete de boi.
Pripită, dogorită,
S-adună-n mii
De turme, de cirezi, de herghelii
Bălăngănind tălăngi tărăgănat
Și-o jale toropită, de argat.
Te-apropie și bea, făptură arsă,
Că apa mea ce trece nu se trece —
Cu cît o sorbi mai vie se revarsă
Și tremură mai rece!

Din gura de răcoare a fîntînii
Îmi curge ca un cîntec printr-un flaut,
S-asvîrle-n melodii de vălurele,
Alunecă pe nodurile mele
Şi gîlgîie-n gurguiu —
Eu o primesc şi-o dărui
Oricui
Şi fiecărui.

Dar setea de pe cîmp s-a ridicat
Şi din albastrul gol
Cad păsări leşinate-n rostogol
Mai jos, mai răsfirat
Pe sinilia cerului perdea,
Şi coborînd cu ea,
Par ciucuri grei ce s-ar fi spînzurat
De tivul ei — şi-i moaie-n apa mea.
Şi beau şi iarăşi suie:
Avînt răsfrînt o clipă în unda mea verzuie . .
Dar cum se duc şi ciripesc în zbor,
Stropindu-şi bucuria din aripa fugară
Pe nesfîrşitul zîmbet al cerului de vară,
E apa mea stropită în ciripitul lor.

Din gura de răcoare a fîntînii
Îmi curge ca un cîntec printr-un flaut,
S-asvîrle-n melodii de vălurele,
Alunecă pe nodurile mele
Şi gîlgîie-n gurguiu —
Eu o primesc şi-o dărui
Oricui
Şi fiecărui.

MOLIMĂ

Un dangăt rar de clopot umbreşte peste sat.
Salcîmii sînt în floare şi molimă e-n sat.

Cu soarele pe creştet şi frunţi tăiate-n dungi,
Ei sapă gropi alături cît leagănul de lungi.

De ce te-arăţi puternic în moarte, Doamne, şi-n
Jelanie de mame sfîrşite în leşin?

De ce ucizi rodirile-n mugure mijind
Şi n-aştepţi ceasu-n care, răscoapte, se desprind?

Vezi tu: aceste braţe au strîns şi-au legănat;
Acum par ramuri care de flori s-au scuturat.

Vezi sînii: adăpară cu lapte cald şi viu;
Fîntîna lor va curge deacuma în pustiu.

Un dangăt greu de clopot umbreşte peste sat;
Nori albi din nesfîrşitul albastru s-au lăsat

Şi parcă ancorează, iar satul e un port
La margine de ceruri, cu clopote de mort.

Şi pleacă iarăşi norii ca floarea de salcîm:
Corăbii încărcate pentru cellalt tărîm.

SUB CURCUBEU

Cu șuiere de lame pe arcer,
Furtuna răbufnită-n gol
Își ascuțea tăișul crunt pe cer.

Și noru-n ea căzuse mototol
Ca pasărea sorbită
În vîlvătăile unui pîrjol.

Părea o minge repezită
Din margine în margine de cer
De-un braț de vijelie-nnebunită.

Și vulturii furtunii l-au rupt cu cioc de fier,
Și fulgerul i se-mplînta mereu
În trup, ca un hanger.

Apoi căzu-n adînc furtuna — scurt și greu —
În hău rămase norul, leșinat,
Sub curcubeu.

Cu plumbul suferinții încărcat,
Strivit și vînăt șovăia în vid
Aerianul naufragiat.

Dar de din jos, deodată, prin zări ce se deschid,
Un munte — ca o milă imensă, de granit —
Spre nor își-nalță umărul arid.

Și fu o clipă de surîs nemărginit
Cînd, doborît de chin, s-a răzimat
Un nor plăpînd de-un munte de granit.

VILA BLANCA

La vila omului bogat
Ce-nfruntă apele fudulă,
Dulăi cu rînjet galben bat,
Fac noaptea înși de caraulă.

Odor de marmură, înscris
Pe-albastre nesfîrșiri în poarnă,
L-a fost clădit și-apoi l-a-nchis
Stăpîn ce nu se mai întoarnă.

Cînd treci durerea să-ți îngîni
Cu forma vilei lui fudule,
Îl simți doar cum te latră-n cîni,
Te fluieră prin caraule.

Și gîndul tău însîngerat
S-amestecă deavalma-n mare:
Desnodămînt nemăsurat
De vuiet și de zbuciumare,

Talaz și gînd și uragan
Limanu-l mușcă să-l dărîme,
Odorul lui marmurean
Să-l spargă țăndări și fărîme.

CÎNTECUL APEI

La tine, Doamne, nu mă-nalț
Cu muntele lucid în smalț:
De piatră e, iar se scufundă
Nisip mărunt sub apa scundă
Precum a focului nălucă
Tot valul apei o îmbucă.

La tine, Doamne, nu m-avînt
Pe-al vîntului desnodămînt,
Balaur care-nghite spații,
Dar tîrîtor sub constelații,
Ce cade prăvălit din zbor
De abureala unui nor.

Cu stropul, Doamne, mă ridic,
Mai tare cu cît e mai mic:
E Sfarmă-Piatră, Stinge-Foc,
E Frînge-Vînt, e-n orice loc,
Subpămîntean. aerian,
Și e izvor și e ocean,

Murmură-n rîu și-n mare geme,
E tinerețe peste vreme,
Din nori închipuie icoane
Și spînzură de bolți amvoane
Ca voia ta pe cer să steie
Prin fulgere și curcubeie.

GLAS DIN CÎMP

Cu stele în suflet scuturate
Pornesc în zori
Cînd tremurul de foi înrourate

Fărîmițează limpezimi supțiri
De aer fraged —
Copacii mă stropesc cu ciripiri.

Eu rîd cu rîsul plin ca rodu-n clăi
Și nesfîrșit ca hohotul luminii
Pe buze umede de văi.

Și plîng ades pămîntul cînd l-aud
Sub arșiță gemînd —
Aș vrea cu ploaia plînsului să-l ud.

Nu semăn niciodată ca s-adun,
Adun întotdeuna ca să samăn —
Nici rău nu sînt, nici bun.

Mereu culeg, dar mîinile mi-s goale,
Asvîrl mereu,
Iar inima mi-e plină pe răscoale.

Din poala mea tu vii și ciuguli boabe,
Flămîndă lume,
Săracă lume plină de podoabe.

Furnale-nalte gem peste orașe
Restriștea ta, o fumegă și-mi par
Făclii lîngă sicrie uriașe . . .

Iar eu rămîn umil cum m-am născut:
Spre zările de iarbă și lumină
Mă frîng pe plug și-o iau de la-nceput.

EUTHANASIE

Cu viața care-mi clocotește-n vine
Ești, moarte, deopotrivă chipul meu;
Clepsidră-i soarta și nisip sînt eu:
Cu cît descresc în viață cresc în tine.

De-i bine una, iar cealaltă rău,
Simt binele în rău și rău-n bine
Că una sînteți amîndouă-n mine:
Din mierea vieții gust veninul tău.

Te simt prin tîmpla odihnită-n palmă
Un val abia ghicit pe apa calmă
Mocnind furtuni sub jocul unduierii.

Vis alb voiu fi în somnul tău topit. . .
Dar azi, cît încă nu m-ai cotropit,
Ești noaptea scurtă din solstițiul verii.

CÎNTEC DE-ADORMIRE

Motiv verlainian

Luminile de ierburi deslipite,
Se reculeg în soare ca s-apună —
Desfă-te, suflete, dintre ispite
Şi-n trup te-adună.
Un leagăn e, şi culcă-mi-te-n el.
Sînt plin de somn ca un mormînt de duhul morţii.
Ne-o legăna încet, încetinel,
Cu grijă mîna sorţii.

Şi fără graiu, un cîntec de-adormire
Pe oboseala noastră va să cadă —
Tomnatică-mpăienjenire
Pe-o veştedă livadă.
De cîte-au fost, de cîte-or fi
Nu va cînta, nu va şopti
Ca nici să ştim nici să simţim
Cînd adormim.

Doar luna jumătate s-o legăna în gol
Ca noi domol,
Asemeni unui leagăn ce poartă-n infinit
Un prunc de mii de veacuri adormit
În cîntece de stele căzătoare.

I. PARADIS

Un rob eram şi m-ai făcut titan.
Prin fumul miilor de ani mi-apare
Vedenia Edenului tiran.

Neîntrerupta stelelor mişcare
Rotia melodioasă în abis,
Pămîntul, ca un cap de mire-n zare,

Se-ncunună cu focul lor. Un vis
Ne legăna, treziţi pe jumătate.
Cu somnoroasa-i lene-n Paradis.

Ardeau aceleaşi zarişti ne-nserate,
Aceleaşi roade spînzurau de ram,
Aceleaşi flori de nimeni scuturate.

Iar noi, din mila ta, le admiram,
Ne covîrşiau minunile divine
Şi, mici, în umbra lor ne-nfăşuram.

Dorinţi, mijite-abia, mureau de sine
În saţiu greu şi-n toropeală grea
Şi-acel nemăsurat şi veşnic bine

Mai tare ca osînda ne durea...
Văd mîna Evei, moale, cum adie
Voind ceva şi neştiind ce vrea.

Şerpuitoare ca o melodie,
Un rod din mărul cel oprit a rupt;
Dar creanga s-a mişcat — şi vijelie

Cutremură repaosu-ntrerupt
Şi fulgere-n văzduh se-ncăierară
Căzînd orbiş în marea dedesubt.

Se-ncrucişau prin volbura stelară
Un vuiet lung şi-un hohot neştiut
Şi lumile-n adînc se turburară...

Atunci — mărire ţie! — am căzut.

II. TRUDĂ

Un rob eram şi m-ai făcut titan
Din ziua-n care mi-ai turnat în trup
Osînda muncii — soartă şi liman.

Din stînca vieţii viaţa mea o rup,
Vîrtej de forţe-n pieptul meu s-agită
Cum zbîrnîie albinele în stup.

Cununa nemuririi, veştejită,
Mi-ai desfoiat-o, Doamne, de pe cap
Şi-n schimb mi-ai dat o floare de-o clipită.

Dar clipa mea e cupa-n care-ncap
Voinţă, trudă, vis şi libertate
Cu care setea vieţii mi-o adap.

E-nveninat pămîntul de păcate,
Dar numai astăzi, în amarul lui,
Îţi gust nemărginita bunătate.

Trudesc, trăiesc — şi lupt şi cad şi sui —
Ce tainică putere mă avîntă
Că tot ce-ating înmlădii şi supui?

Pămîntu-n sărbătoare se-nveşmîntă
Şi fapta mea-i oglindă-n care vezi
Lumina Paradisului răsfrîntă.

În braţul meu eşti, Doamne, şi lucrezi
Şi-n truda mea, cu mine laolaltă,
Te bucuri sîngerînd ca să creezi.

Tu inimă de flacără, tresaltă!
Ei trec măreţi în raza dimineţii, —
De ropote vuieşte bolta-naltă

Şi duduie pămîntul luminat:
Sînt mulţi şi sfinţi şi falnici ca profeţii —
E însuşi Dumnezeu multiplicat

În fraţii mei, în faurii vieţii.

TRUP DE FUM

Dintr-o pînză străvezie
De păianjen vreau să-ţi fac
Un aerian hamac,
Plutitoare să te ţie
Între vîrfuri de copac.

Somn în leagăn să-ţi prelingă
Greieruşii cîmpeneşti,
Praf de lună să te ningă,
Mîna mea să nu te-atingă
Să nu mi-te veştejeşti.

Către tine doar să suie
Gîndul vis şi gîndul viu,
Trup de fum trandafiriu,
Între ce e şi ce nu e
Că te am — atît să ştiu.

PROGRES

Te văd în cîmp, te văd în munți, te văd pe mări,
Şi sub pămînt şi sus în aer: pătimaşă
Întrecere-a flămîndei căutări,

Văpaie a voinței uriaşe
De-a fi mai mult decît ți-a fost sortit de cer
Şi de-a croi bătrînei datini noi făgaşe.

Ştiu gîndul tău — cutezător scafandrier
S-afundă-n valul submarin şi subteran
Să smulgă ultimul grăunte de mister.

Din est în vest, din nord spre marea cu mărgean,
Văd lebădînd lunecătoarele vapoare
Pe-albastre netezişuri de ocean.

Văd trenurile cum fulgerătoare
Înfig în zări iuțeală de săgeți,
Văd sfori de fier ca razele de soare,

Simt undele ce-n lume le trimeți
Ca dintr-o dată-n orice loc s-asvîrli gigantic
Voința ta şi glasul tău şi gîndul tău semeț.

Te văd legînd Pacificul de-Atlantic
Şi continent de continent
Pămîntul nou adăugîndu-l celui antic,

Şi globul tot din orient în occident,
Din nord în sud, e prea îngust ca să mai țină
Potopul tău nețărmurit şi violent.

Mai sus, mai sus! Deasupra ta se-nclină
Pe rotitorul cerului cadran
Ciorchini de stele, zodii de lumină...

Văd zborul tău de cavaler aerian:
Pe pajura de tine născocită
Te-nalți să sameni geniul uman

În stearpa Universului orbită...

O, tu, trufaşă cugetare-n mers,
Te văd în vremi şi-n spații moarte risipită
Şi-n urma ta, pe bobul viu de Univers,

Sub pulberea de aur a marilor idei,
Rînjeşte barbaria pe labe tari de lei,
Iar inima se-neacă în desnădejdea ei —

Sub pulberea de aur a marilor idei.

CÎNTEC TRACIC

Lumină de aur turnați din ulcioare

Și puneți pe-naltele voastre tristeți
Coroane de coarde de viță, coroane
Cu frunză mierie și grele broboane
De struguri ca piatra de preț.
Și umpleți cu flacără gîlgîitoare
Bărdaca de lut.
Pămîntul e rece, e negru și slut;
Scăldați-l în aur de soare.

Lumină de aur turnați din ulcioare.

Vremelnica slavă în pulbere zace,
E drumul prundit cu fărîme de zei.
Prieteni, în umbră de-amurg, pentru ei
Se tînguie veacul pe văile trace.
Pustiu e pămîntul și era săracă,
Pe zeul beției, ajuns nevoiaș,
L-au pus într-o cramă argat simbriaș.
Să bem pentru el o bărdacă!

Lumină de aur turnați din ulcioare.

E noapte rotundă sub cer stîmpărat,
Un curpen imens e Calea-lactee
Din ramură-n ramură împovărat
De struguri ce-n besnă scînteie.
În boabe de stele lumina e vin.
Și dacă pămîntul e slut și e orb,
Din vinul luminii mi-e sete să sorb.
Prieteni, eu pentru suflet închin.

EU AM TRĂIT

De besna ta, o moarte, nu mă tem,
Eu am trăit —
Și știu că va să vii. Deci, nu te chem.

Că dacă Domnul m-a deosebit
Din marea umilință populară,
A fost ca mai adînc s-o simt: eu am trăit.

Cu sete de albine-am adunat
Nectarul din grădinile femeii,
Dar mierea dragostei m-a-nveninat.

M-am împărțit prietenilor mei
În clipele de aur și de scrum
Prin mine să-i îmbun și eu prin ei.

Și-n sus, pe drumul fără căpătîiu,
Prin colți de stîncă pașii mei călcară
Și-avui ades prăpăstii sub călcîiu.

Și trăsnetul mi-a doborît înalții
Stejari ai năzuinții,
Dar din nădejdea mea sbucniră alții.

În viață crezul meu e ca un stei:
Oricît de greu ciocanul sorții cade
Nu-l sfarmă, ci doar scapără scîntei.

Cînd ce clădeam s-a dărîmat, am reclădit;
N-am izbîndit ca Meșterul Manole.
Dar am zidit mereu: eu am trăit.

Și-ades, plătit cu trude sîngerii,
Tot cerul l-am răsfrînt
În iezere de limpezi bucurii.

De besna ta, o moarte, nu mă tem,
Eu am trăit —
Și știu că va să vii. Deci, nu te chem.

Tu, — paraclisierul năimit
Ce stinge candelabrele-n altare
Cînd liturghia vieții s-a sfîrșit.

Eu am trăit.

ȚĂRMUL DE DINCOLO

Țărmul de dincolo de mare,
Învăluitul Finister,
E poate margine de cer
Și poartă către alt mister,
Iar pentru gînd cutremurare,
Hotar de jar, străjer de ger.

Ajuns-au oare cîți plecară?
Plecații nu ne mai răspund.
Și sînt pe mare ca un prund
Ce cade surd și greu la fund —
Ca moartea, marea e amară
De cîte taine o pătrund.

Țărmul de dincolo de mare
O fi grădină ori pustiu
Ori sloiu polar și argintiu?
Nici tu nu știi, nici eu nu știu —
Și orice navă dusă-n zare
S-a dus pe veci ca un sicriu.

DESMĂRGINIRE

Şi de pe vîrf de munte mă voiu sui pe-un nor.
Zi grea, cutremurată va fi, o zi de-adio,
Cînd inima-mi, de tine, făşii voiu deslipi-o,
Amară frumuseţe, pămînt rătăcitor.

Voiu sfărîma sub pleoape tot spaţiul din jur
Şi-mi voiu culca suspinul pe norul meu: şalupă
Ritmată de arhangheli, la proră şi la pupă,
Cu aripile vîsle prin valul de azur.

Oceane de văzduhuri s-or lumina rotund
Prin stele-arhipelaguri şalupa mea să treacă,
Iar tu, frumoasă lume, să-mi pari o piatră seacă
Scăpînd rostogolită spre-adîncuri fără fund.

Mă va-nvăli, spumoasă, pe creştete de hău
O pretutindenească vibrare de lumină
Şi m-oiu topi în boare de muzică divină.
Despovărat de zgura părerilor de rău.

Şi a grăit Iisus: cel ce crede în Mine, chiar de va muri, viu va fi.

(Ioan, XI, 25)

★

De besna ta, o moarte, nu mă tem!
Eu am trăit —
Şi ştiu că va să vii. Deci, nu te chem.
(Nichifor Crainic)

Nechemată, ţinută departe un şir îndelungat de ani de rezistenţă miraculoasă a unui organism asaltat din toate părţile de colţii unor maladii necruţătoare, moartea s-a furişat totuşi în odaia brîncovenană de la Mogoşoaia, unde Nichifor Crainic şi-a trăit în tihnă ultimele zile din viaţă, şi l-a răpit dintre noi, pentru totdeauna, pe el — omul de cultură, teologul de larg orizont şi de largă respiraţie, poetul inspirat al **Şesurilor natale** şi al **Ţării de peste veac**, eseistul grav şi incandescent, care a ştiut să pună întrebări şi să dea răspunsuri pentru noi toţi, decenii de-a rîndul, omul de omenie în relaţiile cu semenii, braţul şi mîna întinse cu generoasă afecţiune tinerilor care băteau la porţile vieţii.

Plecarea dintre noi a lui Nichifor Crainic s-a produs lin, tîrziu în liniştea nopţii, trecerea lui în **noaptea cea mare** petrecîndu-se pe nesimţite, în ceasurile în care — pe pămîntul nostru — toate cîte ne înconjoară intră cu sfîntă resemnare în penumbra nefiinţei. Ştia, avea sentimentul că moartea îi dă tîrcoale de mai mulţi ani şi sentimentul acesta nu-i picura în suflet nici temere, nici păreri de rău. Oricum, temere nu, — căci sufletul său trăia cu vibraţii adînci certitudinile credinţei religioase creştine, care — prin însuşi cuvîntul lui Iisus — spune: **Cel ce crede în Mine, chiar de va muri, viu va fi**; păreri de rău, poate că da, deşi el făcuse cîndva suprema mărturisire:

Mă va-nvăli, spumoasă, pe creştete de hău
O pretutindenească vibrare de lumină
Şi m-oi topi în boare de muzică divină,
Despovărat de zgura părerilor de rău.

Cine ştie încă dacă nu cumva, la întîlnirea cu moartea, o uşoară zgură a părerilor de rău îl va fi stăpînit, totuşi, la gîndul că — deşi aflat pe culmea a mai bine de optzeci de ani — el nu izbutise încă să ajungă a-şi spune ultimul cuvînt în această lume.

Liturghia vieţii lui Nichifor Crainic printre noi s-a sfîrşit, la gestul brutal al morţii, acest **paraclisier năimit/Ce stinge candelabrele-n altare**, cum s-a exprimat el însuşi. Adunaţi acum în jurul sicriului în care odihneşte trupul său fulgerat de aripa nevăzută a morţii, noi toţi care l-am iubit, l-am preţuit şi ne-am împărtăşit împreună cu el din potirul aceloraşi simţăminte şi idealuri, să-i aducem prinos de recunoştinţă şi să batem metanii pentru sufletul său de mare Dascăl către Părintele luminilor, ca să-l primească în Paradisul nostalgiei sale, flămînde de perfecţiune şi de absolut.

Înainte de-a fi fost poetul gustat pentru noutatea şi profunzimea ideilor sale, pentru frăgezimea limbii sale literare şi pentru melodia ritmului versurilor sale; înainte de-a fi fost gînditorul stăpînit de pasiunea de a pune — după primul război mondial, — ordine în vălmăşagul problemelor noastre culturale, asumîndu-şi misiunea afirmării unor **Puncte cardinale în haos**, — Nichifor Crainic a fost suflet din sufletul acestui neam, înzestrat cu toate virtuţile proprii fiilor acestui neam, croite pe dimensiunile unor străvechi datini şi tradiţii, aşa cum s-au cristalizat ele în satele din cîmpia noastră dunăreană. Copil de sat, Nichifor Crainic s-a integrat total în stilul şi formele vieţii ţărăneşti, dominate, pe de o parte, de credinţa religioasă ortodoxă, iar pe de altă parte, de anumite eresuri şi mituri, care alcătuiesc zestrea noastră folclorică — El nu va uita niciodată şi va fi stăpînit toată viaţa de amintirea Vinerei mari, aşa cum o trăieşte lumea credincioasă din satele noastre, cînd — ocolind biserica cu sfîntul Epitaf, ca simbol al îngropării Mîntuitorului — jeleşte pe Fiul lui Dumnezeu ca pe o scumpă fiinţă locală, a cărei moarte şi îngropare se petrec, atunci, aievea. Este aceasta dovada unei profunde religiozităţi populare, care va stăpîni puternic şi pe copilul şi tînărul Nichifor Crainic, cînd el va părăsi satul pentru a deveni elev al Seminarului teologic Central din Bucureşti. Această şcoală teologică, sub ale cărei bolţi de lumină s-a închegat şi s-a dăltuit personalitatea lui Nichifor Crainic, a potenţat în el — pînă la dimensiuni uriaşe — fondul de religiozitate adus din sat, l-a aşezat pe temeiuri superioare de raţiune şi sensibilitate, i-a trezit în suflet fiorii unei sfinte chemări misionare, care avea să rotunjească în el pe teologul şi filozoful culturii de mai tîrziu.

În perioada studiilor sale seminariale şi a celor teologice superioare de mai tîrziu, lui Nichifor Crainic i-au devenit limpezi, dobîndind contururi puternice, toate marile adevăruri de viaţă pe care, copil, le trăise în satul său de obîrşie, la Bulbucata pe Neajlov, şi pe care, încă de foarte tînăr, începuse să le îmbrace în slova de aur a versurilor. Dumnezeu este Urzitorul şi Părintele universului creat. Destinaţia primară a omului a fost Paradisul,

loc de supremă fericire de care omul s-a îndepărtat prin păcat, dar a cărui **legendă de aur trăieşte ca o realitate în memoria popoarelor. Deliciile lui nemaigustate amărăsc vremelnicia noastră muiată în durere. Marea nelinişte a existenţei terestre naşte şi sporeşte din lipsa lui. Şi toată fapta, toată creaţia umană, ce umple timpul şi spaţiul acestui pămînt, nu e altceva, în ultimă semnificaţie, decît simularea frumuseţii inaccesibile a acestui Rai ce dogoreşte de departe memoria ancestrală a omenirii şi înroşeşte oţelul voinţei de înălţare către el.** Este doctrina care alcătuieşte conţinutul capodoperei despre **Nostalgia Paradisului,** cea dintîi dintre lucrările-sistem ale profesorului Nichifor Crainic, care aducea teologia în arena largă a vieţii intelectuale de la noi după ce — disparat, în eseuri de vastă circulaţie — el făcuse statornic lucrul acesta un îndelungat şir de ani în paginile **Gândirii.**

Creştinismul e a doua creaţie a lumii, adică refacerea ei în har prin jertfa pe cruce a Mîntuitorului. După căderea omului în păcat, **singur Dumnezeu, autorul lumii, putea să aducă restabilirea mîntuitoare, — din dragoste nemărgintă pentru propria-i operă... Creştinismul creează lumea din nou asociind pe om în lucrarea divină. Principiul acesta apare în întruparea Fiului lui Dumnezeu.** Astfel, **întruparea Mîntuitorului şi ispăşirea păcatului omenesc prin crucificare deschid din nou poarta Paradisului spiritual.** Ideea aceasta, de rezonanţă biblică şi de temei patristic, scumpă inimii profesorului Nichifor Crainic, a fost amplificată de el în prelegeri ce nu se pot uita despre **simplitatea spiritului** ori **puritatea inimii,** două lucruri care fac pe om capabil de sfinţenie, îl asociază la lucrarea divină de refacere a lumii prin har şi-i redeschid porţile Împărăţiei cerurilor. **Simplitatea spiritului** şi **puritatea inimii** constituie esenţa celor nouă fericiri rostite de Iisus Hristos în Predica de pe munte, fiind în fond unul şi acelaşi lucru, — pentru că simplitatea spiritului este răsplătită cu fericirea de a trăi în împărăţia cerurilor, iar puritatea inimii cu fericirea de a vedea pe Dumnezeu. Spiritul e cel care cunoaşte, inima e cea care iubeşte, iar religiunea e cunoaşterea şi iubirea lui Dumnezeu totdeodată. În sens creştin, simplitatea spiritului nu este ignoranţă, nici demenţă, nici semn de degenerare psihică, ci ignoranţă savantă, care exprimă aceeaşi stare de conştiinţă ce stăpînea pe marele înţelept al antichităţii cînd spunea: **Ceea ce ştiu este că nu ştiu nimic.** În sens creştin, puritatea inimii înseamnă despovărarea omului de toate impulsurile egoiste, deschiderea fiinţei omeneşti către lumea care ne înconjoară şi avîntarea noastră vibrantă în lupta pentru înlăturarea răului moral şi material din lume. Ideea aceasta stă la baza doctrinei demofilice a profesorului Nichifor Crainic şi constituie expresia cea mai elocventă a Evangheliei în acţiune.

Nu poate fi uitată acum una din paginile cele mai frumoase scrise de Nichifor Crainic ca o tîlcuire despre spiritul creştinismului. Nimic mai străin de esenţa creştinismului decît ideea de soartă, de fatalitate şi — implicit — de resemnare în faţa acesteia. El spune: **Soarta sau fatalitatea nu există în afară de noi. Ea nu e decît voinţa noastră intrată în putrefacţie. Soarta e starea de josnicie şi de ticăloşie, pe care un om sau un popor o primeşte cu capul plecat şi braţele căzute. Pentru creştinism, nu există soartă şi nu există fatalitate. Soarta, omul şi-o făureşte; soarta, neamurile şi-o făuresc. Munţi de obstacole de-ar apărea în faţa omului, creştinismul îi porunceşte îndrăzneală fără margini; abisuri de primejdii de-ar apărea, el îi insuflă încredere nebună în biruinţă. Cine-a spus oare că dacă am avea credinţă cît grăuntele de muştar putem să mutăm munţii din loc? Şi cine-a rostit în urechea pămîntului îndemnul eroic: ÎNDRĂZNIŢI! EU AM BIRUIT LUMEA! Dacă Iisus ar fi fost fatalist, creştinismul n-ar fi existat. Creştinismul e cultul îndrăznelii fără limită şi izvorul de inspiraţie al celui mai nobil eroism.**

Teologia românească, Biserica neamului nostru au fost slujite de Nichifor Crainic cu talent, cu rîvnă şi cu devoţiune inegalate, cu însufleţire de misionar şi neînfricare de profet. Meritul său cel mai de seamă este acela **de a fi scos Teologia din şcoală, de a fi ieşit cu ea în lume şi de a fi cucerit pentru ortodoxie înţelegerea şi entuziasmul multora, oameni de inimă şi de valoare din lumea noastră culturală**. Crainic s-a afirmat în viaţă pe multiple planuri, geniul său l-a împins în galeria oamenilor de primă mînă în poezie, în filozofia culturii, dar el a fost **în** primul rînd al Teologiei şi al Bisericii. Nu s-a învrednicit de harul de a fi intrat în **sfînta sfintelor**, de a fi slujit ca preot Biserica noastră strămoşească, dar întreaga lui operă a fost ca o liturghie de valoare eternă oficiată în marele templu al spiritualităţii româneşti, ofrandă neprihănită pentru slava sfintei noastre Teologii şi a Sfinte noastre Biserici.

Noi, foştii săi ucenici, slujitorii de astăzi ai acestei Biserici, ne plecăm cu adîncă înfiorare fruntea în faţa omului care a fost Nichifor Crainic plecat acum dintre noi, — şi a operei sale, care rămîne cu noi. Se aud şi acum ecouri în conştiinţele noastre din această operă, în care aflăm scris: **Omul e trup din materie şi spirit din divinitate. În virtutea spiritului liber, el domină materia şi e factor determinant şi activ în întîmplările vieţii. Atributul acesta îl face responsabil de actele lui.** Slujitori ai spiritului prin însăşi misiunea noastră, noi va trebui să fim ceea ce profesorul Nichifor Crainic a rîvnit să fie: un preot adevărat, **nu numai un paznic al datinilor, ci un creator de viaţă spirituală, morală şi socială în sens creştin.** Aceasta este responsabilitatea noastră faţă de esenţa însăşi a Teologiei creştine şi faţă de Biserica strămoşilor noştri, — o Biserică a iubirii de oameni, a păcii şi a bunei înţelegeri între oameni şi popoare.

Cel care pleacă acum dintre noi scria, cu mai bine de patruzeci de ani în urmă, pe vremea cînd nu avea decît jumătate din vîrsta lui de astăzi:

În ţara lui Lerui-Ler
Năzuiesc un colţ de cer.
De-oi găsi, de n-oi găsi
Nimenea nu poate şti —
Singur Lerui-Ler.

Supremul Judecător va hotărî, El şi numai El, dacă Nichifor Crainic va avea colţul lui de cer în **Ţara de peste veac.** Dar noi sîntem datori să ne rugăm pentru sufletul lui şi să liturghisim pe lîngă Părintele luminilor pentru iertarea şi odihna lui.

Îmbrăţişăm cu afecţiune familia marelui nostru Învăţător şi o rugăm să primească încredinţarea compasiunii noastre, curată ca roua acestor dimineţi de august.

Nichifor Crainic şi-a trăit viaţa sub semnul dăruirii. Spiritul de jertfelnicie a fost, de bună seamă, pecetea vieţii şi a lucrării sale printre oameni. El poate deci să ne spună de dincolo de mormînt:

Te-apropie şi bea, făptură arsă,
Că apa mea ce trece nu se trece —
Cu cît o sorbi, mai vie se revarsă
Şi tremură mai rece!

Se apropie înserarea. Noaptea îşi ţese undeva, în zare, pînza umbrelor sale. Umbrele nopţii vor învălui de acum, pînă ce arhanghelul va suna trîmbiţa redeşteptării din urmă, trupul doborît de chinuri al profesorului Nichifor Crainic. Domnule profesor, învăţătorule bun, noapte bună!

Preot S. DIMANCEA
(Din cuvîntul rostit la
înmormîntarea lui
NICHIFOR CRAINIC
24 august 1972)

Marele prestigiu cultural de care se bucură Nichifor Crainic în străinătate

Culegere de extrase din marile enciclopedii și dicționare ale lumii (apărute pînă în 1967), privind activitatea culturală a lui Nichifor Crainic ca poet, gînditor și director al revistei « Gândirea », contribuția sa de seamă la dezvoltarea literaturii, prin polarizarea în jurul revistei ce o conducea a condeielor de frunte ale scrisului românesc dintre cele două războaie.

Chambers's Encyclopaedia
1967
vol. XII, pag. 56—57
Literatura română...
Secolul XX...

Între cele două războaie mondiale... cel mai de seamă poet a fost Tudor Arghezi, iar dintre contemporanii săi, Adrian Maniu, *Nichifor Crainic* și Ion Pillat au reprezentat tendința tradiționalistă, pe cînd I. Barbu, G. Bacovia și Ion Vinea au format un grup modernist. Lucian Blaga, poet și dramaturg, și C. Rădulescu-Motru au fost exponenții filozofiei românești, iar dramaturgii de frunte au fost Victor Eftimiu, M. Sorbul, V. Voiculescu, G. M. Zamfirescu, C. Ciprian și Victor Ion Popa. O nouă revistă, *Gândirea*, a susținut tendința tradiționalistă în cultura românească.

Encyclopedia Americana
International Edition
1965
vol. 23, pag. 771
Rumanian literature...
Sec. 19 și 20...

Ideologia literară « sămănătoristă » a fost continuată după 1920 de către revista « *Gândirea* » a poetului și criticului NICHIFOR

CRAINIC (pseudonimul lui Ion Dobre, 1889). Tradiționalismul a căpătat un înțeles mai larg dar și mai discutabil în « mitul etnic » și autohtonismul în « mitul folcloric ».

Grand Larousse
vol. 3, p. 618
1965

CRAINIC NICHIFOR, poet, eseist român (Bulbucata, Vlașca, 1889). Colaborator și conducător, începînd din 1926, al revistei *Gândirea*, organ al tradiționalismului literar român între cele două războaie mondiale: a publicat culegeri de poeme: *Șesuri natale* (1916), *Darurile pămîntului* (1920), *Țara de peste veac* (1931). Eseist și filozof, a dat, în sensul teologic al frumosului, *Puncte cardinale în haos* (1936). *Nostalgia Paradisului* (1940) și *Ortodoxie și Etnocrație* (1940), primele elemente ale unei doctrine care caută să întemeieze pe ortodoxia bizantină și pe tradiția națională, noua spiritualitate a elitelor românești.

Der grosse Brockhaus
1956
vol. 10, pag. 146
Literatura română...

După primul război mondial a avut loc o nouă înflorire a liricii (Revista « *Gândirea* », 1922—44 și « *Revista Fundațiilor Regale* », 1934—44)... Cu noi tomuri lirice s-au remarcat: Tudor Arghezi, I. Minulescu, V. Voiculescu, *N. Crainic*, I. Pillat; L. Blaga, A. Maniu, A. Philippide, Gh. Bacovia, Gh. Topîrceanu, Aron Cotruș (și cu noi poezii din exil), Ion Barbu.

Meyers Handbuch über die Literatur
Mannheim, 1964, pag. 283

CRAINIC NICHIFOR sau Ion Dobre, Bulbucata, Vlasca. 22 dec. 1889, poet român și eseist, a fost prof. universitar de Teologie, publicist și om politic, după 1947 arestat ca anticomunist. Ca director al revistei *Gândirea* a exercitat o considerabilă influență asupra literaturii române. Conștient de valoarea tradiției, e reprezentant al creștinismului răsăritean; limba

şi stilul poeziilor sale au fost influenţate de lirica spirituală a bisericii orientale.

Dizionario Universale
della
Letteratura Contemporanea
Ed. Mondadoni, 1960, (4 volume)
vol. II, pag. 367

Gândirea. Revistă literară română, fondată în 1921 la Cluj, din iniţiativa a doi tineri, Cezar Petrescu şi Gib I. Mihăilescu. Aceştia îşi propuseseră în primul rînd de a reacţiona împotriva efectelor diferitelor mişcări de avangardă din primii ani ai secolului XX, care combătuseră tradiţia culturală şi literară românească. Dar odată cu întoarcerea la tradiţie, care după părerea lor nu putea fi decît autohtonă şi deci populară, revista a impulsionat dezvoltarea unei literaturi care răspundea unui puternic impuls moral. Efortul său principal s-a îndreptat spre trezirea unui intim sens religios al vieţii, filozofiei şi artei, reacţionînd la pozitivismul şi materialismul atunci dominante. Dar abia după 1926, an în care NICHIFOR CRAINIC a luat conducerea ei, se poate vorbi despre afirmarea unei mişcări inspirate de revistă; această mişcare a fost *Gîndirismul* sau *Ortodoxismul*, al cărui teoretician a fost CRAINIC. *Gîndirismul* este o estetică şi o etică, o orientare religioasă şi totodată politică. El recurge la forţa religiozităţii tradiţionale, adică a ortodoxiei, înţeleasă nu ca o teologie abstractă, ci ca o dispoziţie a spiritului către o transformare a lumii şi a vieţii. Revista a lansat sau a încurajat pe cei mai buni poeţi contemporani — Blaga, Vasile Voiculescu, Pillat — şi a creat un curent critic de care au ţinut cont în mare măsură istoricii literari, de la Tudor Vianu la Ovidiu Papadima şi Vasile Băncilă.

Dizionario Universale
della
Litteratura Contemporanea
Ed. Mondadoni, 1959, (4 volume)
vol. I, pag. 894.

CRAINIC NICHIFOR (1889) pseudonim al lui Ion Dobre. Poet şi literat român născut la Bulbucata, în judeţul Vlaşca. Licenţiat

în teologie la Bucureşti şi Viena, director al revistei « *Gândirea* », al cărui inspirator şi teoretician este din 1926; laureat al premiului de poezie în 1930. Arestat după armistiţiu (1944) pentru motive politice.

Modernist şi tradiţionalist în acelaşi timp, ca toată poezia cea mai reuşită a acelor ani — cel puţin pînă la 1944 — opera lui CRAINIC se ridică de la cele mai adînci rădăcini ale spiritualităţii româneşti, « se naşte lîngă păstor şi lîngă ţăran, în sat şi în colibe ». Tematica lui CRAINIC expune tradiţia neoplatonică şi creştină: « Frumuseţea există într-o lume obiectivă şi transcendentă. Ea e însuşi numele lui Dumnezeu, imprimat cu litere de lumină pe creaţia sa ». Iar artistul e un martor al lumii sale « în Dumnezeu », un intermediar între pămînt şi cer. Se întîlnesc în această estetică aspiraţiile doctrinei sofiologice ruse — Soloviev, Bulgakov — precum şi influenţe ale esteticii mistice a lui Bremond. Dar ceea ce trăieşte în poezia lui CRAINIC, în afara temelor şi stilizărilor, este dorul de mîntuire, aspiraţia de a se recunoaşte în Dumnezeu, sinceritatea cu care poetul ascultă chemarea paradisului pierdut. Împotriva tuturor ambiţiilor de artă pură, împotriva oricărui steril intelectualism, CRAINIC propune o artă salvatoare şi edificatoare, ca aceea creată în Sfînta Sofia şi « Divina Comedie »: adică realizatoare a acelei « frumuseţi sofianice », care se oglindeşte în formele sensibilului. Pornind de la elanul mistic al unui Dionisie Areopagitul, pentru care arta e act de credinţă, el va da dovadă, în poezia sa, de un fond religios, ortodox desigur, existent în tradiţia românească şi a cărui cea mai veche şi universală exprimare e poezia populară. Devenit din nou activ, acesta va favoriza o creaţie artistică modelată spiritual şi estetic după tradiţia bizantină, care a lăsat atîtea urme în muzică, pictură şi în costumul românesc. Doctrinele sociale şi politice ale lui CRAINIC se modelează după cerinţele creştine ale spiritului său. Atît democraţiei cît şi dictaturilor, el opune o demofilie de tip evanghelic şi crede garantată o minune a popoarelor în lume nu pe baza unor interese comune, ci a unui crez religios comun.

Meritul acestui însufleţitor de conştiinţe este de a fi propovăduit « disprețul pentru compromis » și de a fi stîrnit în tineret un mare entuziasm pentru idealurile morale şi religioase care păreau uitate în România.

Bibliografie

Poezie: « Şesuri natale » *(Craiova, 1916)*, « Darurile pămîntului » *(1920)*, « Ţara de peste veac » *(1931)*.

Eseuri: « Icoanele vremii » *(1919)*, « A doua neatîrnare » *(1926)*, « Sensul tradiţiunii » *(1929)*, « Sensul frumosului » *(1932)* « Rasă şi religie » *(1935)*, « Puncte cardinale în haos » *(1936)*, « Nostalgia paradisului » *(Buc. 1940)*.

Diccionario Enciclopedico Salvat
Barcelona, Madrid, Buenos Aires, etc.
1957
col. XI, pag. 146
România... Literatura...

În perioada modernă revistele literare cele mai importante sînt: Viaţa Românească, *Gândirea*, Vremea, Adevărul literar şi Viaţa literară...

Dizionario Enciclopedico Italiano
1956
vol. III, pag. 613

CRAINIC NICHIFOR. Pseudonim literar, apoi nume oficial al scriitorului român Ion Dobre (născut Bulbucata, Vlaşca, 1889). Este principalul reprezentant al poeziei tradiţionaliste româneşti contemporane, inspirată din viaţa cîmpenească şi dominată de o senină mistică religioasă. A publicat « *Şesuri natale* » 1916, « *Darurile pămîntului* » 1920, « *Ţara de peste veac* » 1940 etc.

Der grosse Brockhaus
1953
vol. 2, pag. 746

CRAINIC NICHIFOR, poet şi eseist român, Bulbucata, 22/12/1889, profesor de Teologie la Bucureşti, tradiţionalist. Înnoitor al vieţii româneşti şi ortodoxe, conducătorul revistei literare « *Gândirea* » între 1926–1944.

Die Weltliteratur
(în 3 vo'ume) Viena, 1951
vol. I pag. 324.

CRAINIC NICHIFOR, poet român. Născut 22.12.1889, Bulbucata (Vlaşca).
Fiul de ţăran Ion Dobre (*N.C.* este un pseudonim) a studiat teologia şi a activat ca gazetar. Din 1926 a condus revista « *Gândirea* ». În acelaşi an a devenit profesor universitar la Chişinău, în 1929 la Bucureşti, iar în 1930 a obţinut premiul naţional de poezie.
CRAINIC a încercat o sinteză a ortodoxiei şi şi-a făcut cunoscute vederile (ideile) prin nenumărate eseuri şi articole avîntate. Poeziile sale preamăresc frumuseţea mistică şi rodnicia creaţiei divine, a pămîntului şi a omului.
Traduceri: R. Tagore: *Sadhana*, 1932, R. M. Rilke: *Die Geschischten vom lieben Gott*, 1925, U.: probe în « Klingsor » 1929 şi 1935.
CRAINIC NICHIFOR, poet român. Născut 22.12.1889, Bulbucata (Vlaşca).

Schwizer Lexicon
in zwei Bänden
1949, vol. I. p. 319.

CRAINIC NICHIFOR, scriitor român. Născut Bulbucata 22.12.1889. Conducător al mişcării tradiţionaliste.

NOTĂ.

În dicţionarele şi enciclopediile străine apărute după anul 1967, – cînd am încheiat această selecţie – numele lui Nichifor Crainic a continuat să figureze la acelaşi loc de cinste ca şi în cele precedente. Din motive obiective, aceste dicţionare şi enciclopedii străine nu le-am putut cerceta, pentru a extrage textele privind activitatea poetului şi gînditorului Nichifor Crainic.

Nedic Lemnaru

CUPRINS

